

Receptarea lui Eugen Barbu la Centenar (II)

Andrei Milca*

Am urmărit în prima parte a articolului dedicat **Centenarului Eugen Barbu – 2024** traseul sinuos al posterității autorului după 1989 și până anul trecut, când s-a depășit prejudecata înfierării biografiei în dauna operei și scriitorul a fost pus din nou sub lupa criticii obiective, după aproape trei decenii de tăcere relativă sau de respingere fanatizată. Am remarcat situația unui „paria” al culturii noastre, în ciuda a cel puțin trei capodopere - *Groapa*, *Princepele*, *Săptămâna nebunilor*, care pot sta oricând într-un top 50 al literaturii române la categoria romane. Evident, romancierul a avut de pățimit în posteritate din cauza publicistului prea ardent de la „Luceafărul” șaizecist și mai ales de la „Săptămâna” anilor ’70-’80, iar mulți dintre „clienții” săi statornici la rubricile de polemici și pamflet fiind încă în viață nu i-au putut sau încă nu-i pot trece prea ușor cu vederea anumite derapaje jurnalistice. Pe de altă parte, este și vina criticii de după 1990 că s-a încolonat aproape unanim la teza Monicăi Lovinescu, cum că Eugen Barbu este răul suprem al literaturii noastre și el trebuie judecat civic nu literar, eticul învingând 30 de ani esteticul iar criticii importanți, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Eugen Negrici, Ion Simuț și alții considerând că „plagiatorului” i se pot imputa atât de multe încât ajunge să planeze un semn de întrebare asupra întregii sale opere.

Pornind de la aceste premise, numărul special 1037 din „Dilema veche”, consacrat lui Barbu la 100 de ani de la naștere, a fost și nu a fost neapărat o surpriză, pentru că mulți dintre semnatori au mers pe aceleași direcții trasate

anterior de Manolescu *et co* și doar câțiva dintre ei au avut curajul necesar al unei alte abordări, să îi spunem, imprevizibile – deși cam toate textele din grupaj converg către ideea că Barbu rămâne, dincolo de talentul indiscutabil și de valoarea reală ca scriitor, un personaj nefast al epocii sale; astfel, obsesia judecării permanente a omului, nu a operei, pare să nu fi fost depășită complet nici acum. Grupajul consacrat lui Barbu în „Dilema” **1** cuprinde critici tineri din aproximativ aceeași generație, unii crescuți la școala lui Nicolae Manolescu (inamicul nr. 1 în epocă al lui Eugen Barbu), alții la școala lui Eugen Simion, nici el scutit în anii ’70-’80 de adversitatea lui Barbu, cel care nu putea să ierte prietenia criticului cu Marin Preda. Sunt interesante unele reacții și nuanțări ale problemei din partea acestor recentți comentatori. În *Groapa, cazul și centenarul*, **Marius Chivu** se întoarce la „cel mai detestabil și mai controversat scriitor român din postbelicul literar românesc [...] spirit coleric și agresiv, lipsit de scrupule, oportunist literar și carierist politic”, considerând însă relevante literar și azi *Groapa* și *Săptămâna nebunilor*. **2** De ce nu și *Princepele*, totuși, dacă tot acceptăm cronotopul fanariot din *Săptămâna*...? Chivu reia previzibil bătătorita teză a lui N. Manolescu: „Numărul creditorilor lui Barbu este balzacian [...] originalitatea celui mai original roman al său, *Groapa*, care a părut incotestabilă la apariție, se cuvine privită cu circumspecție”. Sunt amintite „plagiatoarele dovedite” – hm, mai degrabă discutabile - în cel puțin două dintre romanele sale: *Princepele* (1969) – deși principalul contestatar, Fănuș Neagu, și-a retras mai târziu

*Dr., asistent de cercetare I.I.T.L., „G. Călinescu”, redactor Revista „Academica”

acuzățiile, declarând că totul a fost o glumă, un joc și că *Princepele* e o carte admirabilă - și *Incognito* (cele 4 volume, 1975-1980) – dar și acolo planează suspiciuni doar asupra vol. 3, nu peste toate cele 4 volume, iar în *Incognito 3* apare posibilă imixtiunea unei mâini răzbunătoare, a unui corector/colaborator la fișele de documentare ale romanului-fluviu (s-a speculat că ar fi vorba de *ghost writer*-ul Nicolae Paul Mihail). Totuși, se întreabă tânărul critic, ce rămâne valoros din opera literară a lui Eugen Barbu, cum o judecăm, inclusiv din punct de vedere etic și moral, și, în general, ce facem, cu „moștenirea” sa cultural-politică? Pornind de la aceste dileme, s-a conturat tocmai Dosarul coordonat de M. Chivu. **Angelo Mitchievici**, în *Dilemele decadenței*, merge abrupt pe linia demolatorilor comentatori nouăzeciști: „Figură pestiferată a istoriei literare românești, apărător al protocronismului și detractor al multor scriitori talentați la revista «Luceafărul» pe care a condus-o din 1963 [**sic**, anul implementării „echipei Barbu” este 1962!, chiar dacă „șefia” acestuia este omologată în caseta tehnică abia în 1963; iar „Luceafărul” perioadei Barbu 1962-1968 nu are de-a face cu protocronismul; termenul lui Edgar Papu e lansat oficial abia în 1974, discuțiile despre protocronism în „Luceafărul” au avut loc mult după ce Barbu nu mai lucra acolo]; „plagiator dovedit cu scandal, mușamalizat pentru apartenența scriitorului la marile cercuri politice, detestat de majoritatea membrilor breslei scriitoricești, resentimentar și calomniator abonat la mâna largă a partidului, fondator, după revoluția din 1989, alături de un alt apologet ceaușist, Corneliu Vadim Tudor, al revistei «România Mare» și a partidului naționalist-șovin cu același nume, Eugen Barbu ilustrează în literatura română *situația paradigmatică a despărțirii talentului de etică*” 3. Așadar, o mare de defecte, un șir de învinuiri eterne, pe linia binecunoscută a eliminării lui Barbu. Când însă poate să se detașeze de Barbu individul, Mitchievici mai izbutește pe alocuri și o receptare pertinentă a cărților esențiale. Articolul cel mai echilibrat din grupaj pare al lui **Bogdan Crețu** - „*Biografia detestabilă*” și „*opera admirabilă*”. El crede că Barbu a fost „un amestec teribil de temperament coleric și carierism politic”. Printre țintele predilecte s-au numărat Marin

Preda, Monica Lovinescu, discipolii lui Noica de la Păltiniș (**n.n.** - deși filosoful a publicat chiar în „Săptămâna”, în 1975, fiind și premiat de revistă în 1978) și, în fine, tinerii poeți optzeciști. „În afara câtorva ciraci, strânși în jurul revistei «România Mare» și al partidului cu același nume, cine să mai stea să judece calm asupra faptului că *Eugen Barbu nu fusese mereu personajul nefrecventabil din ultimii ani ai comunismului și că, în pofida tuturor păcatelor care i se imputau, era totuși autorul unor cărți bune și foarte bune*, incontestabile dacă vrem să înțelegem fenomenul literaturii române sub comunism? Cum îl citim pe Eugen Barbu azi, într-un moment de acalmie etică, într-un regim normalizat al lecturii, ieșit din tensiunea anticomunismului (poate igienic, dar sigur limitativ) specific anilor '90? [...] *Groapa se dovedește o carte care a contribuit la erodarea realismului socialist... alături de alte câteva titluri rămâne una dintre cărțile fundamentale ale literaturii române din timpul comunismului*” 4. Eugen Barbu s-a păstrat, în cele mai bune dintre nuvelele sale, „un prozator valabil în primul rând stilistic”. La conducerea revistei „Luceafărul” a sprijinit, o vreme, debutul unor scriitori tineri ori problematici (**n.n.** - Paul Goma, printre ei, care-l caracterizează pe Barbu, paradoxal, într-un interviu din 1977 la „Europa Liberă”, drept „un om cum nu se poate mai deschis și mai necesar, un om care știa gazetărie și știa cum se lansează un debutant!”). Dacă la *Princepele* prozatorul a putut folosi scuza tehnicii colajului (cartea ar fi trebuit să se subintituleze, spune el, nu roman, ci „compilație istorică”), în cazul volumului III din *Incognito* (1979) lucrurile par mult mai clare. „Nu există dubii: Eugen Barbu a plagiat! Dar întregul scandal a fost nu numai o reacție de apărare a unor practici deontologice, ci și una dintre cele mai deschise confruntări din câmpul cultural al ultimelor decenii de comunism. [...] În realitate, s-au înfruntat acolo scriitorii «rezistenți prin cultură» cu partea înregimentată, protejată de Partid” – iar Crețu înțelege că mizele scandalului *Incognito* au fost implicit politice. Concluzia lui B. Crețu reprezintă punctul principal al receptării dosarului dilematic: „Nu e adevărat că doar oamenii demni scriu opere demne de admirat. Se scrie nu numai cu partea bună, admirabilă, ci și cu

aceea întunecată. Eugen Barbu rămâne un personaj contradictoriu, un scriitor-cheie pentru cine vrea să studieze câmpul literar din timpul regimului comunist, dar și autorul unei opere care, iată, face față unei lecturi calme, estetice, dar și ideologice. *Groapa*, câteva nuvele din *Oaie și ai săi* ori *Prânzul de duminică*, parabolele decadente *Princepele* și *Săptămâna nebunilor* sunt titluri de neocolit”. Și **Alexandru Dumitriu**, în *Montaje despre un mare prozator*, semnalează părțile pozitive ale mentorului cultural, promoterul de la Cenaclul „Nicolae Labiș”: „Cândva, la Cenaclul «N. Labiș», care funcționa pe lângă revista «Luceafărul», sub conducerea lui Eugen Barbu, tineri ai promoției șaizeciste cunoscuseră și solidaritatea prozatorului. Iar în paginile hebdomadarului dirigit de același romancier între 1962 și 1968, de la un punct semnau frecvent, ca o consecință a liberalizărilor premergătoare și ulterioare Congresului al IX-lea, scriitori care fuseseră vreme îndelungată ostracizați” 5. Un aspect interesant remarcat de Dumitriu ține de *Istoria polemică* a scriitorului: Pompiliu Marcea identifica în *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent: poezia română contemporană* (1975), „alături de cele trei mari romane, o capodoperă”, „cea mai bună «critique de maître» (critică a creatorilor) ce s-a scris la noi în ultimele decenii, înrudită cu *Portrete lirice* (1936) de Ion Pillat și *Studii și portrete literare* (1963) de Al. A. Philippide, superioară însă ca expresie și talent portretistic”. **Iulian Bocai**, prin *Ce trebuie să faci ca să nu mai fii citit*, vorbește despre receptarea filtrată prin acest ecran al experienței trăite, al celor ce încă se află în viață fiindu-i contemporani lui Barbu și care nu îi pot accepta nici acum derapajele. Dacă facem abstracție de teza manolesciană – „De îndată ce știi că opera pe care o citești nu aparține cu totul autorului ei, suspiciunea asupra ei planează în tot și nu mai ai ce să-i faci”, crede Bocai, „sunt lucruri care pot fi încă salvate din opera lui, mai ales într-o literatură care nu-și permite luxul etic de a arunca o operă întreagă la groapa istoriei doar ca să se salveze de disconfortul de a citi într-o zi, din întâmplare, ceva ce-i lezează sentimentul moral. Nu cred că Barbu e un scriitor mare, dar *Groapa* rămâne un roman bun [...] și până

și-n *Principele* sunt pagini de foarte bună literatură” 6. **Oana Soare**, în *Cele trei „Grații” ale „Împăratului Mahalalei”* analizează, din punct de vedere documentar, al istoriei literare, seria operelor realist-socialiste – proze scurte, nuvele, considerând că Barbu realizează, alături de Petru Dumitriu, cele mai reușite modele din acest gen ingrat 7. **Cosmin Ciotloș**, în *Cu ură și abjecție*, pornește greșit de la premisa că „la o monografie nu s-a înhamat nimeni (n.n. – ignorând voit sau nu volumul din 2013, *Fețele lui Ianus și măștile scriitorului*; și, din câte știu, mai scriu acum cărți despre Barbu aceiași Al. Dumitriu și B. Crețu). Ciotloș se întreabă „o fi omul, om și opera, operă, dar sunt ele chiar disjuncte?; Când e el însuși, fiindcă, știm, nu întotdeauna e, scrisul lui Eugen Barbu îl somatizează pe Eugen Barbu. Nu mă refer la imaginarul propriu-zis, ci la anumite seve, ca să le zic așa, subcutanate, delicioase în felul lor pentru ceea ce mărturisesc ele intim, dincolo de prestația publică descurajantă și decepționantă” 8. Același Nicolae Manolescu sesizase pe vremuri, când putea să scrie detașat despre valoarea lui Barbu, că *Groapa* e, „politicește, cel mai curat dintre romanele publicate în deceniul al șaselea (peste *Moromeții*, peste *Bietul Ioanide* și, evident, mult deasupra demonstrativei *Cronici de familie*)”. Ciotloș percepe și latura kamikaze a scriitorului – pe care, de altfel, o identificasem în 2013, în monografia amintită, *Fețele lui Ianus...* - „Ce mi se pare însă de neocolit pentru sensibilitatea lui Eugen Barbu e înclinația temperamentală spre bruschețe, spre violență, spre meleu. N-aș deriva-o din practica pamfletului, căci aceasta mi se pare mai degrabă un corolar: deși a scris, ani de-a rândul, în publicații dintre cele mai variate pe teme tot atât de diverse și cu rezultate nu o dată notabile, reacțiile acestea dau seama în primul rând de o umoare și-abia în al doilea de un stil. [...] Nu-i oare mai onest față de toată lumea (chiar și față de Barbu) să admit că valoarea le vine din cantitatea de fiere pe care acesta o secretă și o drenează în scris? Și pe care numai el o poate controla așa?”. La puțin timp după apariția grupajului, fostul director al publicației, **Andrei Pleșu**, în nr. următor al „Dilemei”, se arată vizibil deranjat prin *O notă, o stare, o zi...* 9 și nu înțelege de ce trebuia un întreg dosar Barbu în fosta sa revistă și, mai mult,

o fotografie a scriitorului pe prima pagină a publicației. Pleșu este nemulțumit că „explozia bruscă, într-un număr de revistă, a unui *singur* caz (masiv discutabil), «provocat» de invocarea cordială a «centenarului», e nelalocul ei și dă o imagine proastă și celui care a propus Dosarul, M. Chivu, și întregii redacții care l-a acceptat fără explicații” – uitând, totuși, că în ciuda nefrecventabilității invocate a lui Barbu, A. Pleșu însuși a semnat – e drept, doar un text – în paginile „Săptămânii” din 1974, după ce și fusese lăudat în anii ’70 de mai multe ori în paginile acesteia, văzut ca un critic de artă de viitor. Tot în nr. 1038, prin *O lecție de responsabilitate*, **Sever Voinescu**, actualul conducător al revistei, îi răspunde lui Pleșu, punând miza dosarului pe pornirea de la un caz frapant și relația dintre estetic și etic. „Ni s-a părut că Eugen Barbu este *un caz* (așa am și vrut să-l tratăm, ca pe un caz) tocmai pentru că a fost, indiscutabil, un tip nociv, care a făcut mult rău și care a pactizat fățiș cu sistemul de represiune comunist. [...] Fotografia aceea, însoțită de titlul *Centenar Eugen Barbu*, este cu totul înșelătoare. E înșelătoare în raport cu textele din Dosar – care numai encomiastice nu sunt!” **10**.

În completarea dosarului dilematic, se adaugă și un articol din „România literară”, *Frica de frică* de **Vasile Spiridon** (cumva în continuarea altui text de recuperare al lui Spiridon, din 2023, *Un exaport ratat*, R.L., nr. 36, la 30 de ani de la moartea lui Barbu): „Admirat și judecat, iubit și denigrat nu neapărat în egală măsură, Eugen Barbu a rămas cel *mai controversat scriitor al perioadei noastre postbelice*. [...] Scriitorul s-a salvat în fața posterității prin trei romane (*Groapa*, *Princepele* și *Săptămâna nebunilor*), a căror valoare estetică răscumpără, fie și măcar în parte, minusurile înregistrate în celelalte opere” **11**. Cazul Eugen Barbu, afirmă Spiridon, este mai încălzit decât al oricărui alt scriitor din generația lui, pentru inerentul motiv că i se pot cu greu răsfira criteriile estetice, biografice și morale. Peste doi procurori iacobini și instanțe morale pure dăm și în 2024, ca și în anii ’90, doar că acum nu se mai numesc O. Șimonca sau Alina Mungiu ci Ștefan Colceriu și Otniel Vereș. Pe platforma online „Republica”, **Ș. Colceriu**, prin *Damnatio memoriae pentru Eugen Barbu*, se referă condescendent la „una dintre cele

mai sinistre prezențe publice din anii comunismului”, ducând complet inestetic direcția discursului anti Barbu înspre etico-politic și... partidul AUR **12**. Pentru Colceriu, E. Barbu rămâne doar un mare odios, autor compromis și *de mâna a zecea* (!), cu constatări evident exagerate - „Eugen Barbu este cel care a imaginat, a întreținut și a propagat scenariul fatidic al naționalismului comunist (!) Cred că e clar de ce Eugen Barbu trebuie aruncat în uitare, cu toată creația lui nu numai de doi bani, dar toxică până în fundul iadului”. Îl completează colegul **Otniel Vereș**, cu *Fripturismul scriitoricesc român*, o denigrare nu doar a subiectului Barbu, ci și o înfierare în maniera dogmatică a anilor ’50 a colegilor ce au avut curajul să îi dezgroape memoria: de ce „impozanți și agreați critici literari, care dau tonul canonului literar românesc, se înjugă la analizarea savant-obiectivă a unei canalii morale este stupefiant [...] doar că aici ar trebui să intervină busola morală (dacă o avem) care să ne ajute să deosebim între ceea ce putem «spăla» și cerne și ceea ce trebuie să rămână pentru totdeauna în hăul istoriei. [...] La așa scriitori, așa critici!”, conchide impetuos-acuzator semnatarul **13**. Pe *facebook*, intervine în favoarea scriitorului **Paul Cernat**, cu două opinii: „1. Chiar nu mai pot cu moralita de serviciu, împinsă până la malpraxis critic. Pe o platformă online (Republica) Otniel Vereș - dar așa gândesc și scriu mulți: v., tot acolo, Ștefan Colceriu, care cere, scurt pe doi, *damnatio memoriae*... - le trage un perdaf conspiraționist colaboratorilor la dosarul tematic al «Dilemei vechi» despre Eugen Barbu, numindu-i fripturiști (și, în genere, niște demisionari moral avizi de parvenire...) pentru că și-au permis să «disece obiectivist» producția unei «canalii». Parvenire unde? Că establishment-ul intelectual de azi e până una-alta dominat de atitudini ca ale d-lui Otniel Vereș. Ah... o fi semn de fisură, pericol etic, slăbire a vigilenței, împăciuitoism relativist, trădare - deci: alertă în front... În fine, totuși aș vrea și eu să știu ce «fripturi» au câștigat și de la cine colaboratorii acestui dosar inițiat de Marius Chivu - unii dintre ei chiar *excesiv de critici* chiar la adresa scrierilor valide ale unui scriitor postbelic de vârf (sâc! sâc! din Isarlâk), cu toate inegalitățile și derapajele lui. Mai degrabă avem de-a face,

după 30 de ani, cu un timid act de curaj - curajul normalității în discutarea literaturii din afara tranșelor unde unii au încremenit până la sfârșitul timpului precum soldatul japonez celebru. Până una-alta, i-aș sfătui pe acești strașnici străjeri ai moralității politice să citească paginile despre literatura valabilă a lui Eugen Barbu scrise de critici ca N. Manolescu sau E. Negrici, care numai de «barbism» ideologic nu pot fi acuzați, și să le compare tonul și evaluările cu cele ale comentatorilor din «Dilema veche». S-ar putea să aibă surprize. 2. Faptul că Eugen Barbu... se bucură de o vizibilă reconsiderare literară, inclusiv în rândul tinerilor, în pofida tuturor tinichelelor moral-politice posibile pe care biografia lui le poartă cu sine, mă face să fiu ceva mai încrezător în puterea literaturii de calitate de a ieși la suprafață, ca untdelemnul, peste timp și mode” 14. Intră în scenă și **Dorin Tudoran**, cu un text reluat și de Liviu Antonesei pe blog, *Cameră de laudat vs cameră de criticat*: „Cum era de așteptat, centenarul nașterii lui Eugen Barbu a stârnit comentarii dintre cele mai diverse. Terenul neutralității dintre *Etici* și *Estetici* ba s-a micșorat, ba s-a lărgit. Excesele unor comentatori cunoscuți s-au amestecat cu cele ale unor necunoscuți, oferind dezbaterilor o culoare popular-democrat-purpurie. Din fericire, n-au lipsit opiniile echilibrate care au dat eticului ce este al eticului, esteticului ce este al esteticului și întregului ce nu i se poate contesta” 15. Deși în jumătate din text Tudoran, și el o victimă preferată a verbului caustic barbian la rubricile *Găgă* și *Săptămâna pe scurt* din anii '80, îl stigmatizează încă pe Barbu, în cealaltă jumătate, îi persiflează și pe eternii intoleranți de genul lui Mihăieș: „Azi, unii par dispuși să ne ofere o *cameră de criticat* pentru *chambre à coucher*. Mă întreb de ce m-ar putea interesa opiniile unui universitar, membru prin tot felul de comisii și colegii de redacție, prezent în juriile unor premii literare, autor care, mai an, scria: «Mărturiile celor din închisori își aduc aportul la această incriminare necesară...»?” **Carmen Mușat**, cu *Un anti-model*, apare cu un discurs previzibil radical, nimic nou sub soarele contestatarilor pe viață și pe moarte ai lui Barbu. Aceleași povești, securitatea, comunismul naționalist, plagiatul, la pachet cu... obsesia mărcii

OTV/scandal, postul de mahala unde a ajuns însă, Vadim Tudor, nu Barbu însuși - decedat încă din 1993... Mușat pare și slab documentată – Fănuș Neagu a retractat acuzele la așa zisul plagiat din *Princepele* (a se vedea interviul dat în 1982, în „Flacăra”, lui Ilie Purcaru). Iar „Săptămâna” în 20 de ani de existență a fost, totuși, ceva mai mult decât numai „portavocea Securității ceaușiste” 16. Pe același ton dar mai abrupt, **Mircea Mihăieș**, în *Fiecare cu centenarul lui*, face o delimitare clară între centenarul agreat de el, al Monicăi Lovinescu, *versus* cel pe care îl respinge în continuare și după 30 de ani de la articolele incriminatoare din anii '90 (vezi nr. precedent din „Academica”) și numește dosarul din „Dilema” „un puseu de iresponsabilitate și o făcătura ideologică, menită să resuscite un cadavru putrezit” (!) 17. Barbu e, în mintea lui Mihăieș, un producător de sublitteratură, *Groapa* – o carte lipsită de valoare estetică, plus o întreagă colecție de jigniri post-mortem, marcând cramponarea într-un circuit inchiizitorial din care semnatarul nu mai poate ieși din 1990 încoace. **Radu Ioanid**, în „Revista 22” vorbește despre *Dilema Veche* și „Dosarul” *Eugen Barbu: o eroare prin omisiune*, mergând pe linia detractoare Mușat-Mihaieș și punându-i lui E. Barbu în cărcă toate făcutele și nefăcutele, reducându-l din nou pe scriitorul Barbu doar la anexa sa mai puțin izbutită, C.V. Tudor: „Eugen Barbu a făcut enorm de mult rău. Protocronist, huligan, nomenclaturist, mahalagiu, antisemit, ultranaționalist și xenofob, Barbu a atacat în imunda sa fițuică «Săptămâna culturală a capitalei» pe mulți dintre confrății săi, prin campanii publice și delațiuni [...] dacă opera literară a sa a fost analizată din plin de «Dilema Veche», mizeria sa politică a fost aproape total ignorată. Un exercițiu etic ratat deci și, în cel mai bun caz, o eroare prin omisiune” 18. Ca o reacție la articolul deja elucubrant al lui Mihăieș și la linia de forță dogmatică Mușat-Ioanid a revistelor înfrățite „Observatorul Cultural-22”, se poziționează imprevizibil ca arbitru tocmai... **Nicolae Manolescu**: *Să redeschidem sau nu „cazul” Eugen Barbu?*, în practic ultima intervenție importantă a criticului dinainte de brusca dispariție, la puțin timp după acest text. Articolele din „Dilema veche” i se par consistente,

vizând cu obiectivitate chiar și aspectele litigioase. Manolescu înțelege că, odată cu trecerea timpului, nimeni nu mai este interesat de om. Și probabil nici de operă, „care nu are anvergura literară atribuită de către unii comentatori” (n.n. – dar el însuși remarcase cinstit anvergura și lăudase aceeași operă până pe la finele anilor '60!) **19**. „Pleșu are o remarcă bună: generația noastră care i-a fost contemporană la propriu autorului lui *Incognito* este mult mai sensibilă la imoralitatea omului decât generația 2000. [...]”, mai crede Manolescu, impunând totuși un ton echilibrat al discuției și lăsând cumva, în 2024, o portiță de deschidere prin acceptarea reîntrării în canonul literar a operei barbiene. Cu detașare și umor privește din altă perspectivă „cațavencul” **Florin Iaru**: *Infatigabila plăcere a silfidelor de a interzice sexul neprotejat* – mult mai echilibrat decât preopinienții săi, deși el însuși fusese o țintă predilectă a lui Barbu în anii '80. „S-au împlinit 100 de ani de la nașterea lui și, după atâția ani de tăcere, când respectuoasă de te apucă voma, când principială de te podidea sughițul, dilematicii s-au gândit că n-ar fi rău să redeschidă dosarul, de dată asta cu seninătate, cu acribie și cu instrumente adecvate: pensetă, bisturiu și mască de gaze. Nu am vorbi azi de Barbu (cum nu merită să dăm nici o ceapă degerată pe A. Toma și compania, care nu au fost, niciodată, niciunde, altceva decât niște imbecili vanitoși umflați cu pompă de partid) dacă Barbu n-ar fi nițel altceva. Ticălos cât cuprinde, răzbunător, ranchiunos, megaloman, a urât din rărunchi breasla scriitorilor (atenție, atitudinea asta se moștenește, chiar fără acces la butoane), nu a fost lipsit de talent, ba mai mult, a lăsat în urmă trei romane care se pot citi și azi cu plăcere, fără să te ții de nas” **20**. Iaru îl ironizează și el pe M. Mihăieș (specialistul în interziceri): „Dar lipsit de talent nu a fost Barbu și orice cititor cinstit, care rupe coperta și pagina de frontispiciu, poate citi liniștit, ba chiar cu delicii, și *Groapa*, și *Săptămâna nebunilor*, și *Princepele*. Villon, se spune, va fi fost hoț și criminal. Da, dăm omul la o parte, dar păstrăm cartea. Că, dacă ar fi să luăm istoria literaturii după morală, am îngropa jumătate din ea... Un autor poate fi o canalie. Contemporanii (confrații) lui vor fi avut de suferit enorm din cauza lui. Dar, dacă vrem să știm, să înțelegem și, mai

ales, să nu repetăm o istorie nenorocită, *e bine să cercetăm, nu să credem*. Pentru că *boala interzicerii se ia ușor* și nu se vindecă nici la umbra nukului bătrân”. *En fin*, **Alexandru Dumitriu** revine în „R.I.T.L.” cu un text mai bogat și pe alt culoar decât cel din „Dilema”, demontând cu acribie și categoric atât teoria plagiatului parțial al *Gropii* după *Hotel Maidan* de Stoian Gh. Tudor (articolul așa zis „bine documentat”, apud C. Mușat, apărut în „România literară” nr. 20, din 2016, în care Theodor Rogin se chinuia să demonstreze că „până și și mult-lăudatul roman *Groapa* a profitat din plin de o serie de «preluări» și «adaptări» din romanul *Hotel Maidan*”), cât și pe cea manolesciană a plagiatului „global” al operei barbiene, ajungând la o concluzie cât întreg **anul Eugen Barbu 2024** al unei recuperări – și academice – nu doar necesare ci și obligatorii: „Eugen Barbu a fost un personaj al contrastelor, un mizantrop impulsiv, dublat de un sentimental și un melancolic, înfățișându-și cu parcimonie această din urmă fațetă. Un însingurat orgolios care preferă să-și adâncească înfrângerea decât să părăsească lupta publicistică, spre a-și înălța opera literară [...] Am cunoscut, de-a lungul anilor, nu puțini literați. M-am convins că lumea scriitoricească nu e populată de îngeri, cum plastic scria cândva profesorul Eugen Simion. Literați care văd în autorul *Gropii* doar un personaj abject pot avea ei înșiși uneori conduite nedemne. Indivizi pentru care Eugen Barbu este doar un execrabil plagiator își pot însuși fără scrupule munca altora, își pot aroga cu dezinvoltură meritele altora. Unii, sub masca aleselor maniere, pot camufla vanități veninoase, fără să își exhibe antipatiile prin rânduri pamfletare, precum fostul redactor-șef al *Săptămânii*..., ci prin manevre de culise, prin murdare sabotaje, intrigi, nedreptăți. Aceiași pot puncta cu aplomb atitudinile infamante ale lui Eugen Barbu. Atitudini infamante care, neîndoielnic, nu se pot anula ori diminua prin raportarea la deficiențele unora dintre detractorii săi. Nu sugerez nici pe departe o astfel de nivelare morală. Vreau numai să subliniez că e incorect ca literatura durabilă a lui Eugen Barbu să fie persecutată din cauza derapajelor și turpitudinilor omului Eugen Barbu. Căci dacă am judeca literatura prin recursuri etice, mă tem că prea multe opere ar trebui anatemizate” **21**.

În loc de concluzii

După cum observăm, față de anii precedenți, Eugen Barbu a fost intens analizat în anul său centenar, în trei abordări diferite ca demonstrație: pentru unii comentatori radicali, care nu mai pot veni cu nimic nou în discursul lor înghețat încă din anii '90, de tipul M. Mihăieș, C. Mușat, R. Ioanid, A. Pleșu, sau pentru mai tinerii platformiști de la Republica, Barbu nici nu există, i se neagă în continuare orice fel de importanță și prezență literară și este gratulat cu același gen de adjective cu care fusese demantelat și în presa de dreapta dintotdeauna, comentatorii căzând exact în aceea extremă de care îl tot acuzau pe E. Barbu că s-ar fi situat la vremea lui; o altă abordare, de „centru”, ceva mai rezervată dar adevărată/sinceră, reușind să treacă peste partea biografică/etică și omologând doar partea estetică, o reușesc comentatorii ce nu văd totul doar în nuanțe gri, devenind relativ mai detașați la ora lui 2024, ca N. Manolescu, V. Spiridon, F. Iaru, chiar și D. Tudoran, care înțeleg că vremea răfuieților a trecut și, oricât le-ar fi fost de antipatic în trecut individul numit Barbu, ceea ce a scris de valoare este cu totul altceva decât el însuși, iar câteva dintre operele sale chiar merită a fi readuse în actualitate; în ultima categorie, unde se situează și subsemnatul, avem comentatori care au încercat să se apropie cu atenție, răbdare, toleranță, și chiar cu o „vinovată plăcere a (re) lecturii” de reala literatură a unui autor controversat dar neignorabil: Paul Cernat, Bogdan Crețu și Alexandru Dumitriu, care au înțeles că nu se poate insista la infinit doar pe componenta etică și pe păcatele publicistului, acid pamfletar, sau pe ale „plagiatorului de serviciu”, și că avem nevoie de o reluare just critică din punctul de vedere estetic al operei barbiene și al reșezării autorului atât de nedreptățit în ultimii 35 de ani în circuitul literar firesc din care a lipsit atâta vreme.

Note

1) Grupajul din „Dilema Veche” îl repune în discuție pe Eugen Barbu din perspectiva generației tinere de critici, prin următoarele texte: *Dosar Eugen Barbu: Groapa, cazul și centenarul* de Marius Chivu, *Cu ură și abjecție* de Cosmin Ciotloș, „*Biografia detestabilă*” și „*opera admirabilă*” de Bogdan Crețu, *Montaje despre un mare prozator* de Alexandru Dumitriu, *Dilemele decadenței* de Angelo Mitchievici, *Ce trebuie să faci ca să nu mai fii citit* de Iulian

Bocai, *Cele trei „Grații” ale „Împăratului Mahalalei”* de Oana Soare (toate articolele în **Dosarul Eugen Barbu – 100, „Dilema Veche”, nr. 1037 din 22 febr.-28 febr. 2024**);

2) Marius Chivu - *Groapa, cazul și centenarul*, „Dilema Veche”, nr. 1037, 22 febr.-28 febr. 2024

3) Angelo Mitchievici - *Dilemele decadenței*, idem

4) Bogdan Crețu - „*Biografia detestabilă*” și „*opera admirabilă*”, idem

5) Alexandru Dumitriu - *Montaje despre un mare prozator*, idem

6) Iulian Bocai - *Ce trebuie să faci ca să nu mai fii citit*, idem

7) Oana Soare - *Cele trei „Grații” ale „Împăratului Mahalalei”*, idem

8) Cosmin Ciotloș - *Cu ură și abjecție*, idem

9) Andrei Pleșu - *O notă, o stare, o zi...*, „Dilema Veche”, nr. 1038, 29 febr. – 6 martie 2024

10) Sever Voinescu - *O lecție de responsabilitate*, idem, nr. 1038

11) Vasile Spiridon - *Frica de frică. Eugen Barbu (1924-1993)*, „România literară”, nr. 8, 23 febr. 2024

12) Ștefan Colceriu - *Damnatio memoriae pentru Eugen Barbu*, 24 februarie 2024, **platforma** online „Republica”

13) Otniel Vereș – *Dar așa gândesc și scriu mulți/ Fripturismul scriitoricesc român*, 26 februarie 2024, **platforma** „Republica

14) Paul Cernat – *Centenarul Eugen Barbu*, **facebook**, 24 și 26 februarie 2024

15) Dorin Tudoran - „*Cameră de lăudat*” vs „*cameră de criticat*”, text reluat de Liviu Antonesei pe **blog**, 28 februarie 2024

16) Carmen Mușat - *Un anti-model*, „Observator cultural”, nr. 1198, 5 martie 2024

17) Mircea Mihăieș - *Fiecare cu centenarul lui*, „România literară”, nr. 10, 8 martie 2024

18) Radu Ioanid - *Dilema Veche și „Dosarul” Eugen Barbu: o eroare prin omisiune*, „Revista 22”, 11 martie 2024

19) Nicolae Manolescu - *Să redeschidem sau nu „cazul Eugen Barbu?”*, „România literară”, nr. 11/15 martie 2024, rubrica *Ochiul magic*

20) Florin Iaru - *Infatigabila plăcere a silfidelor de a interzice sexul neprotejat*, „Cațavencii”, 4 aprilie 2024

21) Al. Dumitriu – *Un centenar între adevăruri și mistificări : Eugen Barbu la judecata de apoi a posterității*, „R.I.T.L.”, nr. unic 2024, decembrie 2024

Bibliografie selectivă

Revista „Săptămâna” – colecția din anii 1970-1989; revista „România Mare”, colecția din anii 1990-1993; **Andrei Milca – Fețele lui Ianus și măștile scriitorului. Eugen Barbu – viața și opera**, Ed. Niculescu, 2013